

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 159/2020-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 22. októbra 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Petra Molnára (sudca spravodajca) o ústavnej sťažnosti [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Stopka, JUDr. Cisarík s. r. o., Potočná 2835/1A, Čadca, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Miroslav Stopka, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sžsk 88/2018 z 25. septembra 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sžsk 88/2018 z 25. septembra 2019 p o r u š e n é b o l i .

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 9 Sžsk 88/2018 z 25. septembra 2019 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a l š i e k o n a n i e .

3. [REDAKOVANÉ] priznáva náhradu trov konania v sume 640,66 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatšesť centov), ktoré je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť na účet jeho právneho zástupcu Advokátskej kancelárie JUDr. Stopka, JUDr. Cisarík s. r. o., Potočná 2835/1A, Čadca, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Ústavnej sťažnosti [REDAKOVANÉ] vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a sťažnostná argumentácia sťažovateľa

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 159/2020-10 z 15. apríla 2020 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 Sžsk 88/2018 zo 25. septembra 2019 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

2. Sťažovateľ vo svojom podaní uviedol, že sa žalobou podanou na Krajskom súde v Žiline (ďalej len „krajský súd“) domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia č. 49731-2/2017-BA z 22. augusta 2017, ktorým zamietla jeho odvolanie a potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Zvolen č. 9322-13/2017-ZV, číslo z ISUP: 1117012994 z 19. júna 2017 o nepriznaní nároku na náhradu za bolesť v dôsledku pracovného úrazu z 22. januára 2016. Krajský súd o žalobe sťažovateľa rozhodol rozsudkom sp. zn. 28 Sa 15/2017 z 5. júna 2018 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“) tak, že jeho žalobu zamietol ako nedôvodnú. Sťažovateľ

proti rozsudku súdu prvej inštancie podal kasačnú sťažnosť, o ktorej rozhodol najvyšší súd napadnutým rozsudkom tak, že kasačnú sťažnosť zamietol. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku vyplýva, že najvyšší súd sa stotožnil so závermi krajského súdu, ktoré tento v odôvodnení rozsudku vyčerpávajúco a logicky odôvodnil (bod 16 odôvodnenia napadnutého rozsudku, pozn.).

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že vo veci konajúce správne orgány, ako aj všeobecné súdy nelogicky, tendenčne a jednostranne vyhodnotili rozhodné skutočnosti a dôkazy, ktoré sú obsahom spisu. Vychádzali len z výpovede a tvrdení údajného zamestnávateľa, ktorý okrem iného tvrdil, že sťažovateľ nemal u neho pracovať ako pracovník, ale mal u neho pracovať ako živnostník. Sťažovateľ v konaní produkoval viacero dôkazov, ktoré spochybňovali tvrdenia jeho údajného zamestnávateľa, písomnú dohodu o prevedení práce, čestné vyhlásenia viacerých osôb. Zastáva názor, že vo veci konajúce všeobecné súdy dospeli k arbitrárnemu záveru, že medzi sťažovateľom a údajným zamestnávateľom v čase úrazu nebol uzavretý pracovnoprávny vzťah.

4. Vychádzajúc zo svojej argumentácie, sťažovateľ dospieva k presvedčeniu, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu jeho označených práv, preto v závere svojej ústavnej sťažnosti navrhol, aby ústavný súd o nej rozhodol nálezom, ktorým vysloví:

„1. Základné právo sťažovateľa [REDAKOVANÉ] podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd Rozsudkom Najvyššieho súdu SR sp. zn. 9 Sžsk/88/2018 z 25. 9. 2019 porušené bolo.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 9 Sžsk/88/2018 z 25. 9. 2019 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu SR na ďalšie konanie.

3. [REDAKOVANÉ]... priznáva finančné zadostučinenie v sume 2.000,- EUR, ktoré je Krajský súd v Žiline povinný vyplatiť [REDAKOVANÉ] do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. [REDAKOVANÉ]... priznáva trovy právneho zastúpenia vo výške 415,51 EUR...“

II.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

5. Ústavný súd 24. apríla 2020 vyzval najvyšší súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej ústavnej sťažnosti.

6. Vyjadrenie najvyššieho súdu bolo ústavnému súdu doručené 15. mája 2020. Predsedníčka senátu najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti. V podstatnom k veci uviedla:

„... V danom prípade najvyšší súd dospel k záveru, že dôvody, ktoré krajský súd vyjadril v rozsudku sp. zn. 28 Sa/15/2017 z 05. 06. 2018, sú dostatočné a presvedčivé pre zamietnutie žaloby, ktorou sa sťažovateľ domáhal zrušenia rozhodnutia žalovanej č. 49731-2/2017-BA. Krajský súd sa v uvedenom rozsudku podrobne venoval žalobným námietkam sťažovateľa a logicky a presvedčivo zdôvodnil, prečo dôkazy, o ktoré opiera svoje tvrdenia sťažovateľ, nepovažoval za spôsobilé preukázať, že sťažovateľ bol v čase vzniku úrazu zamestnaný u [REDAKOVANÉ] (bod 7-22 odôvodnenia rozsudku krajského súdu 28 Sa/15/2017 z 05. 06. 2018)...

... Po preskúmaní administratívneho spisu žalovanej, rozsudku krajského súdu a konania, ktoré predchádzalo jeho vydaniu, najvyšší súd nemal pochybnosti o správnosti záverov krajského súdu a v celom rozsahu sa s nimi stotožnil. Podrobné zdôvodnenie rozsudku krajského súdu, ako bolo uvedené vyššie, kasačný súd považoval za dostatočné a presvedčivé pre záver vyslovený vo výroku. Kasačný súd sa následne vysporiadal s námietkami sťažovateľa uvedenými v kasačnej sťažnosti a uviedol, prečo ich nepovažoval za spôsobilé spochybnit' správnosť záverov vyslovených krajským súdom v rozsudku sp. zn. 28 Sa/15/2017. Jednotlivé námietky sťažovateľa uvedené v kasačnej sťažnosti sú v rámci odôvodnenia napadnutého rozsudku sp. zn. 9 Sžsk/88/2018 vymenované a ku každej je uvedený dôvod, pre ktorý najvyšší súd nepovažoval túto námietku za dôvodnú (bod 17-19 rozsudku sp. zn. 9 Sžsk/88/2018).“

7. Ústavný súd len dodáva, že spolu s vyjadrením bol predložený aj príslušný zberný súdny spis najvyššieho súdu.

8. Ústavný súd následne listom z 19. mája 2020 upovedomil zúčastnenú osobu (Sociálnu poisťovňu, pozn.) o jej práve vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti v lehote 10 dní od doručenia tohto upovedomenia. Zúčastnená osoba toto právo v lehote určenej ústavným súdom ani následne nevyužila.

9. Právny zástupca sťažovateľa sa k stanovisku najvyššieho súdu vyjadril v podaní doručenom 25. júna 2020, v ktorom zotrval na dôvodnosti podanej sťažnosti, v podstatnom uviedol, že *„najvyšší súd uvádza, že síce správny súd hodnotil dôkazy podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, prihliadal však starostlivo na všetko, čo vyšlo počas konania najavo. Dané tvrdenie Najvyššieho súdu je v rozpore so skutočnosťou, nakoľko súd absolútne neprihliadal na mnou uvádzané skutkové tvrdenia podložené dôkazmi nachádzajúcimi sa v súdnom spise, na tieto len tendenčne stroho poukázal, avšak bližšie sa mojou vecnou a logickou argumentáciou nezaoberal.“*. Zároveň v stanovisku vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania v danej veci.

10. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskom najvyššieho súdu, s obsahom predloženého súdneho spisu súdu prvej inštancie vo veci sp. zn. 28 Sa 15/2017, obsahom administratívneho spisu zúčastnenej osoby, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Relevantná právna úprava a judikatúrne východiská ústavného súdu

11. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

12. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

13. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

14. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

15. Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

16. Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

17. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

18. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v civilnom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

19. Všeobecné súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

20. Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. A preto z týchto hľadísk posudzoval ústavný súd aj sťažovateľom napadnutý rozsudok najvyššieho súdu.

IV.

Posúdenie veci ústavným súdom

21. Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého rozsudku v podstatnom na odôvodnenie výroku svojho rozhodnutia uviedol:

„16. Po preskúmaní veci a administratívneho spisu žalovaného sa kasačný súd v celom rozsahu stotožňuje so závermi krajského súdu, ktoré tento v odôvodnení rozsudku vyčerpávajúco a logicky odôvodnil. Kasačný súd nepovažuje za účelné opakovať argumenty krajského súdu, a preto v odôvodnení tohto rozhodnutia bude reagovať iba na nové námietky sťažovateľa uvedené v kasačnej sťažnosti.

17. Kasačný súd sa nestotožňuje s tvrdením žalovaného, že krajský súd vychádzal iba z chyby v potvrdení o dočasnej pracovnej neschopnosti a v zaškrtnutí nesprávnej kolónky a v tejto súvislosti poukazuje na odseky 7 až 13 odôvodnenia rozsudku krajského súdu, v ktorých sú uvedené skutočnosti, z ktorých krajský súd vychádzal. Tvrdenia sťažovateľa, že si nie je vedomý, aké údaje boli do tlačív vyplnené, kasačný súd považuje za účelové a stotožňuje sa s názorom žalovanej, že aj keď bol úraz žalobcu nepochybne vážny, z Prijímacieho protokolu Fakultnej nemocnice Ostrava z 22. 01. 2016 vyplýva, že žalobca bol v čase prijmu pri vedomí a orientovaný. Nie je preto dôvod tvrdiť, že žalobca si nebol vedomý, čo podpisuje. Rovnako za účelové považuje kasačný súd tvrdenie sťažovateľa, že nemohlo ísť o kamarátsku výpoveď. V tejto súvislosti kasačný súd poukazuje na to, že sám sťažovateľ v opise okolnostiach úrazu v Hlásení úrazu na účely nemocenského poistenia, ktoré došlo pobočke Čadca 17. 02. 2016, uviedol, že si vzal v práci dovolenku, pretože mal ísť pomáhať kamarátovi s ťahaním dreva. Toto hlásenie sťažovateľ aj vlastnoručne podpísal. Preto uvedené námietky kasačný súd nepovažoval za dôvodné.

18. Pokiaľ sťažovateľ namietal, že krajský súd sa nevysporiadal s tým, že pracovný pomer v spoločnosti [REDAKOVANÉ] nevyučuje existenciu pracovného pomeru

u [REDAKOVANÉ], kasačný súd toto tvrdenie nepovažuje za relevantné vzhľadom k skutočnosti, že nebolo v konaní sporné, že žalobca môže byť zamestnancom aj u viacerých zamestnávateľov. Spornou bola skutočnosť, či žalobca je zamestnancom [REDAKOVANÉ] a s touto skutočnosťou sa žalovaná v preskúvanom rozhodnutí, ako aj krajský súd v odôvodnení svojho rozsudku náležite vysporiadali.

19. Sťažovateľ ďalej namietal, že krajský súd nechal do úvahy Dohodu o provedení práce z 20. 01. 2016 ako relevantný dôkaz, pretože právna úprava nevylučuje možnosť uzatvorenia ústnej pracovnej zmluvy. Vo vzťahu k uvedenej námietke kasačný súd súhlasí s názorom žalovanej, že nie je zrejmé, čo sa snaží právny zástupca žalobcu obhájiť. Či existenciu písomnej Dohody o provedení práce z 20. 01. 2016, ktorá, ako bolo vysvetlené krajským súdom v ods. 17 rozsudku krajského súdu, nemá podstatné náležitosti v zmysle ust. § 226 Zákonníka práce, alebo tvrdí, že pracovný pomer medzi žalobcom a [REDAKOVANÉ] vznikol na základe ústnej pracovnej zmluvy, čím by existenciu pracovného vzťahu na základe uvedenej dohody aj v prípade jej existencie popieral. Sťažovateľ pritom v priebehu konania nikdy netvrdil, že by uzavrel s [REDAKOVANÉ] ústnu pracovnú zmluvu. Z tohto dôvodu ani túto námietku sťažovateľa kasačný súd nepovažoval za relevantnú.“

22. Ústavný súd po preskúmaní námietok a argumentov sťažovateľa, ako aj odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, s ktorým sa najvyšší súd v plnej miere stotožnil, považuje citované právne závery najvyššieho súdu za ústavne neudržateľné a odôvodnenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu za arbitrárne. Arbitrárnosť záverov najvyššieho súdu je o to závažnejšia, že samotný najvyšší súd disponoval administratívnym spisom správneho orgánu.

23. Súd prvej inštancie po preskúmaní veci a postupu konajúcich správnych orgánov na odôvodnenie výroku svojho rozhodnutia v reakcii na námietky sťažovateľa v podstatnom uviedol, že vychádzal z čestného vyhlásenia údajného zamestnávateľa, že sťažovateľ mal u neho pracovať na základe živnosti (bod 7 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie), z potvrdení o dočasnej pracovnej neschopnosti, z hlásenia úrazu pre účely nemocenského (ktoré mal vyplniť a podpísať sťažovateľ, hoci utrpel úraz na hornej pravej končatine,

pozn.), „dohody o provedení práce“, zo skutočnosti, že sťažovateľ nebol nikdy živnostníkom a skutočnosti, že jediným odvádzateľom poisteného v rozhodnom čase bola spoločnosť [REDACTED] (body 8 až 13 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie), keď dospel k právnomu záveru, že sťažovateľ nebol zamestnancom [REDACTED]. V odôvodnení svojho rozsudku súd prvej inštancie tiež dospel k záveru, že „dohoda o provedení práce“ nemá podstatné náležitosti, teda ju nemožno považovať za dohodu o vykonaní práce, ale za dohodu, ktorá právne neexistuje, preto „na takýto dôkaz nie je možné prihliadať ako na relevantný dôkaz preukazujúci uzavretie pracovnoprávneho alebo obdobného pomeru medzi žalobcom a [REDACTED]“ (bod 17 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie). K predloženým čestným prehláseniam 3 osôb, ktoré správne orgány považovali za irelevantné, keďže nešlo o vyhlásenia zamestnávateľa, krajský súd uviedol, že tento právny názor správnych orgánov je nesprávny, ale vzhľadom na to, že v rámci dokazovania vyhodnotil aj ostatné dôkazy (rozhodnutia o dočasnej pracovnej neschopnosti, hlásenie úrazu, dohoda o vykonaní práce, údaje z registra odvádzateľov poistného) podľa ich obsahu, neboli čestné prehlásenia spôsobilé zmeniť skutkovú situáciu. Poukázal tiež na to, že sťažovateľ nenavrhol svedecké výpovede týchto osôb (body 20 a 21 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie).

24. Podľa § 195 ods. 1 a 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) organizačná zložka Sociálnej poisťovne pred vydaním rozhodnutia postupuje tak, aby presne a úplne zistila skutočný stav veci, a na ten účel obstará potrebné podklady na rozhodnutie. Podkladom na rozhodnutie sú najmä podania, návrhy a vyjadrenia účastníkov konania, dôkazy, čestné vyhlásenia, ako aj skutočnosti všeobecne známe alebo známe organizačnej zložke Sociálnej poisťovne z jej činnosti.

25. Podľa § 17 ods. 3 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“) neplatnosť právneho úkonu nemôže byť zamestnancovi na ujmu, ak neplatnosť nespôsobil sám...

26. Ústavný súd po preskúmaní veci konštatuje, že z predloženej „dohody o provedení práce“ vyplýva, že bola uzavretá 20. januára 2016 medzi [REDAKOVANÉ], podnikateľom v poľnohospodárstve (opatrená pečiatkou a podpisom, pozn.) a sťažovateľom. Predmetom dohody bola práca „ťažba s koňom“, termín začatia prác 21. januára 2016, pričom z obsahu dohody nie je možné určiť výšku odmeny ani dobu či rozsah vykonávaných prác. Podľa názoru ústavného súdu je s poukazom na § 17 ods. 3 Zákonníka práce neudržateľný a arbitrárny právny záver krajského súdu, že ide o dohodu, ktorá právne neexistuje, preto „na takéto dôkazy nie je možné prihliadať ako na relevantný dôkaz preukazujúci uzavretie pracovnoprávneho alebo obdobného pomeru medzi žalobcom a [REDAKOVANÉ]“.

27. Pokiaľ ide o dôkazy, z ktorých vo veci konajúce súdy vychádzali pri formulovaní záveru o neexistencii pracovnoprávneho vzťahu (potvrdenie o dočasnej pracovnej neschopnosti diel IV hlásenie zamestnávateľovi a pobočke Sociálnej poisťovne o skončení dočasnej práceneschopnosti z 15. marca 2017 a skutočnosť, že ako zamestnávateľ je uvedená spoločnosť [REDAKOVANÉ] a je zaškrtnutá kolónka „úraz“, a nie pracovný úraz; hlásenie úrazu na účely nemocenského, kde je rovnako uvedený zamestnávateľ [REDAKOVANÉ] a podľa názoru krajského súdu v ňom uvedená rozhodná skutočnosť, že „pomáhal kamarátovi s ťahaním dreva a pri ťahaní s koňom ho pripučilo“), tieto dôkazy podľa názoru ústavného súdu nie sú spôsobilé samy osebe ani potvrdiť ani vyvrátiť skutočnosť, či existoval pracovnoprávny vzťah medzi sťažovateľom a [REDAKOVANÉ] v čase úrazu. Takisto skutočnosť, že sťažovateľ ne/bol živnostníkom, je irelevantná z hľadiska posúdenia toho, či prácu považoval za priateľskú výpomoc a pre posúdenie, či šlo o zamestnanecký vzťah, alebo nie. Z hľadiska posúdenia vzťahu medzi označenými osobami je tiež irelevantné, či údaje z registra odvádzateľov poisťného obsahujú údaje [REDAKOVANÉ] vo vzťahu k sťažovateľovi, a to najmä v prípade, ak by šlo o nelegálne zamestnávanie.

28. Z administratívneho spisu vyplýva, že sťažovateľ utrpel zranenie pri práci v lese, pri ťažbe mu jedna z klád spadla na pravú hornú končatinu 22. januára 2016 v Českej republike (prijímací protokol Fakultní nemocnice Ostrava č. 910214/7846 z 22. januára 2016). Bez ohľadu na imperfektnosť dohody, ktorá nemôže byť sťažovateľovi

na ujmu v kontexte vyjadrenia [REDAKOVANÉ], ktorý v čestnom prehlásení uviedol, že sťažovateľ mal prácu vykonávať na živnosť a odmeny mali byť zúčtované na základe faktúr (pozri bod 7 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie, č. l. 19.3 administratívneho spisu Sociálnej poisťovne, pozn.), je zrejmé, že ju nevykonával ako priateľskú výpomoc, ale ako odplatné plnenie. Podľa názoru ústavného súdu je potom nesporné, že sťažovateľ utrpel úraz pri práci, ktorá bola určená v dohode uzavretej s [REDAKOVANÉ] a v čase po nástupe na dohodnutú prácu.

29. V kontexte ďalších troch čestných vyhlásení iných osôb (ich podpisy na predmetných listinách sú úradne overené, č. l. B.11 až B.13 administratívneho spisu Sociálnej poisťovne, pozn.) o tom, že podľa ich vedomosti sťažovateľ bol zamestnancom [REDAKOVANÉ], je zarážajúce, že vo veci konajúce správne orgány na účel odstránenia rozporov medzi tvrdeniami týchto osôb a údajného zamestnávateľa sťažovateľa [REDAKOVANÉ] o povahe vzťahu medzi nimi nevykonali dokazovanie. Správne orgány dokonca tieto čestné prehlásenia považovali za právne irelevantné, pričom krajský súd ich (nesúhlasiac s právnym názorom vo veci konajúcich správnych orgánov) bez ďalšieho považoval za nespôsobilé zmeniť skutkový záver o tom, že [REDAKOVANÉ] nebol zamestnávateľom žalobcu v čase vzniku úrazu (bod 21 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie).

30. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že pobočka Sociálnej poisťovne nepostupovala v zmysle § 195 zákona o sociálnom poistení tak, aby presne a úplne zistila skutočný stav veci, a na ten účel obstarala potrebné podklady na rozhodnutie. V nadväznosti na to krajský súd tieto čestné vyhlásenia jednostranne vyhodnotil a spochybnil ich dôveryhodnosť a výpovednú hodnotu bez toho, aby tento svoj záver relevantne podložil. Správny súd uzavrel, že právne posúdenie relevantnosti niektorých dôkazov v správnom konaní bolo nesprávne, a vykonal hodnotenie dôkazov sám, čím neprípustne nahradil činnosť správnych orgánov. Ak zistil nesprávnosť postupu v hodnotení dôkazov, ktorá môže mať vplyv na vecnú správnosť rozhodnutia, bolo jeho povinnosťou napadnuté rozhodnutie zrušiť pre nedostatočne zistený skutkový stav s povinnosťou doplniť dokazovanie správnym orgánom o výsluch svedkov a po riadnom zistení skutkového stavu znovu rozhodnúť.

31. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd považuje záver krajského súdu o tom, že všetky zhromaždené dôkazy preukazujú, že [REDAKOVANÉ] nebol zamestnávateľom žalobcu (bod 22 odôvodnenia krajského súdu), za arbitrárny a predčasný.

32. Podľa názoru ústavného súdu sťažovateľ produkoval dostatok relevantných dôkazov, ktoré spochybnili právny záver vo veci konajúcich správnych orgánov, že nešlo o pracovnoprávny vzťah. Vo veci konajúce súdy nereflektovali a ústavne konformným spôsobom sa nevysporiadali s týmito dôkazmi, resp. ich bagatelizovali, spochybňovali ich formu a účel, ktorému majú slúžiť. Je zjavné, že sťažovateľ týmito dôkazmi chcel spochybniť záver správnych orgánov o neexistencii pracovnoprávneho vzťahu medzi ním a [REDAKOVANÉ]. I keď nemožno vylúčiť, že v okolnostiach veci mohlo ísť aj o priateľskú výpomoc, je nanajvýš nepravdepodobné, že by sťažovateľ šiel ťažiť drevo s koňmi [REDAKOVANÉ] do cudziny, pričom by malo ísť o priateľskú výpomoc. Túto nepravdepodobnú úvahu vyvracia samotné tvrdenie [REDAKOVANÉ], že sťažovateľ mal túto prácu pre neho vykonávať na živnosť. Samotná „dohoda o provedení práce“ je dôkazom o tom, že medzi sťažovateľom a [REDAKOVANÉ] existoval vzťah, ktorý nebol len priateľský, ale mal pracovnoprávnu povahu. Navyše, z predložených čestných prehlásení vyplýva, že osoby, ktoré ich uskutočnili, poznali obe strany, pričom dve z nich v rovnakom čase ťažili drevo na blízkom mieste podobne ako sťažovateľ. Takisto sa žiada dodať, že pracovnoprávny vzťah môže byť založený aj ústnou zmluvou. Pri posudzovaní takéhoto sporného vzťahu je potom potrebné brať do úvahy všetky preukázané skutočnosti, ktoré relevantným spôsobom ozrejmujú úmysly strán, ako aj to, že prípadné nesplnenie oznamovacích povinností zamestnávateľom vo vzťahu k Sociálnej poisťovni a neúplnosť dohody o vykonaní práce, ktorú nespôsobil zamestnanec, mu nemôže byť na ťarchu pri posudzovaní nárokov súvisiacich s pracovnoprávnym vzťahom.

33. Pokiaľ vo veci konajúce správne orgány, ako aj súdy vo svojich rozhodnutiach poukazovali na informácie, ktoré same osebe nepreukazujú a ani nevylučujú možnú skutočnosť, že sťažovateľ vykonával prácu pre [REDAKOVANÉ], pričom ostatné relevantné skutočnosti na základe dôkazov produkovaných sťažovateľom riadne nevyhodnotili, možno

konštatovať, že závery, na ktorých stoja ich rozhodnutia, sú nevyvážené, jednostranné, a tým aj arbitrárne.

34. Ústavný súd, vychádzajúc z citovaných dôvodov označeného rozsudku súdu prvej inštancie a rozsudku najvyššieho súdu (ktorý sa stotožnil s jeho závermi), považuje aj odôvodnenie napadnutého rozsudku za nedostatočné a v konečnom dôsledku aj nepresvedčivé.

35. Ústavný súd v tejto súvislosti už judikoval, že pokiaľ odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie je nedostatočné v takej miere, že nedáva uspokojivé odpovede na všetky rozhodujúceho právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, potom odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorým sa bez ďalšieho stotožní s takýmto nedostatočným odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie, možno taktiež považovať za nedostatočné a v konečnom dôsledku aj arbitrárne (m. m. III. ÚS 60/2018). Uvedené podľa názoru ústavného súdu možno aplikovať aj na konanie o kasačnej sťažnosti, preto ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd pri odôvodňovaní svojho napadnutého rozsudku postupoval nedôsledne, formalisticky a arbitrárne, v dôsledku čoho došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa. Ústavný súd preto dospel k záveru, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa (bod 1 výroku nálezu).

36. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu označeného základného práva sťažovateľa, napadnutý rozsudok najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku nálezu).

37. V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho dorúčením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia a náhrady trov konania

38. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

39. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 2 000 €, ktorú odôvodnil stratou dôvery v súdnictvo a spravodlivosť, ako aj nákladmi súvisiacimi s jeho právnym zastupovaním v spore.

40. Z citovaného čl. 127 ods. 3 ústavy tiež vyplýva, že finančné zadosťučinenie ústavný súd môže, ale nemusí priznať. Takéto zadosťučinenie je namieste tam, kde nie je možné dosiahnuť a dovrieť ochranu porušeného základného práva iným ústavne a zákonne upraveným spôsobom (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02, II. ÚS 152/08, III. ÚS 623/2017).

41. Podľa názoru ústavného súdu je ochrana základných práv sťažovateľa účinne poskytnutá tým, že ústavný súd konštatoval ich porušenie, zrušil napadnutý rozsudok najvyššieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie s formulovaním záväzného právneho názoru. Z uvedeného dôvodu ústavný súd požadované finančné zadosťučinenie nepriznal (bod 4 výroku nálezu).

42. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

43. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Odmenu priznal za tri úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania, podanie sťažnosti (vykonané v roku 2019) a písomné podanie týkajúce sa veci samej (vykonaný v roku 2020). Vychádzal pritom z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2018, ktorá bola 980 € a za prvý polrok 2019, ktorá bola 1 062 €, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2019, ako aj v roku 2020. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2019 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 163,33 €, a za rok 2020 predstavuje sumu 177 €. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 9,80 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 173,13 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2019, t. j. za dva úkony 346,26 €, a odmena spolu s režijným paušálom 10,62 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 187,62 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2020. Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom tak, ako to vyplýva zo súdneho spisu, predstavujú sumu 533,88 €, ktorá sa vzhľadom na skutočnosť, že právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, zvyšuje o 20 %. Ústavný súd preto úspešnému sťažovateľovi priznal náhradu trov konania v sume 640,66 € (bod 4 výroku nálezu).

44. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 22. októbra 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu